

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ДИПЛОМАТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

Зоя КУДЕЛЬКО,

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,
Чернівці (Україна); z.kudelko@chnu.edu.ua

SOME PECULIARITIES OF USING INFORMATION AND DIGITAL TECHNOLOGIES WHEN TRANSLATING DIPLOMATIC MATERIALS

Zoya KUDELKO,

Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych,
Researcher ID B-9106-2017; ORCID ID 0000-0002-3331-6154

Kudelko Z. Some peculiarities of using information and digital technologies when translating diplomatic materials. Digitization is being actively established in all spheres of social activity, transforming traditional ways of creating, distributing and analyzing information. Diplomatic activity has not become an exception in the processes of actualization of the digital space, gradually involving ICT tools in its practice. The study is focused on highlighting the implementation of digital innovations in diplomacy under the conditions of permanent influence of socio-cultural factors. The modern world is dynamic and developing at a high speed; therefore the trends of promotion or hindrance to digitization, which is used directly in the translation of diplomatic texts, change rapidly depending on many factors (socio-political, socio-economic, cultural, etc.). **The purpose** of the study is to understand the effectiveness of the use of information and digital technologies in the translation of diplomatic texts. The need for new media, translators and means of translation is noted, which will be in demand under the conditions of total globalization and informatization of the current socio-cultural space. Digitization has demonstrated the expediency of its use in diplomatic activity in general, so it is evident that this process will be extended to highly specialized clusters, including the translation of diplomatic texts. **The research methodology** is based on a combination of the use of general scientific and scientific-linguistic methods, due to which a comprehensive study of digitization algorithms in diplomatic translation was carried out. In addition, a scientific-synergistic approach is actively used, which ensures interaction between digital, linguistic, diplomatic and cultural-historical dimensions, which are actualized in scientific intelligence. Elements of **novelty of the research** focus on the interpretation of information and digital technologies in the context of their involvement in the process of diplomatic translation. **Conclusion.** Therefore, the ICT segment is actively gaining positions in diplomatic activity, fully meeting the trends of modern socio-cultural development. In a practice-oriented environment, diplomatic translation activities successfully use online resources to improve the quality and availability of translated materials. However, the digital segment is positioned as an auxiliary element or an alternative to traditional translation models, using a wide range of digital tools: online translators, artificial intelligence, interactive dictionaries, etc.

Keywords: digitization of diplomatic activity, translation of diplomatic materials, ICT, diplomacy, diplomatic texts.

Вступ. Цифровізація активно утверджується в усіх сферах суспільної діяльності, трансформуючи традиційні шляхи створення, поширення та аналізу інформації. Дипломатична активність не стала винятком в процесах актуалізації цифрового простору, поступово залучаючи інструменти ІКТ до своєї практики. Зазвичай, цифровізація не лише слугує допоміжним елементом чи технологічним інструментом покращення певних дій чи процесів, але й трансформує самі ці процеси. Такий підхід доволі складно інтегрується до дипломатичної роботи, яка здавна славилася консервативністю та канонічністю свого розвитку.

Пошукова проблематика статті зосереджена на висвітленні впровадження цифрових інновацій в дипломатії за умов перманентності впливу соціокультурних факторів. Сучасний світ динамічний, тому тенденції сприяння чи перешкод для цифровізації, яка використовується безпосередньо при перекладі дипломатичних текстів, стрімко змінюються в залежності від багатьох факторів (суспільно-політичних, соціально-економічних, культурних тощо). Яскравим прикладом актуалізації цифрового дипломатичного простору стали реалії, пов'язані з пандемією COVID-19. Ситуація, в якій традиційна

міжнародна активність стала неможливою, збільшилась кількість дипломатичної документації різного рівня, яка за великим рахунком замінила зустрічі та зібрання міждержавного та міжнародного формату. Та й звична робота дипломатичного відомства була заблокована. Тому постала нагальна потреба використовувати ІКТ-ресурси для забезпечення дипломатичної роботи. Переклад текстів дипломатичного характеру в ці часи суттєво збільшився в кількісних показниках. Якщо ж додати до цього фізичну нездатність працівникам дипломатичних відомств перебувати на своїх робочих місцях – то отримуємо сприятливі умови виходу на авансцену дипломатичної роботи саме ІКТ-інструментів. Цифровізація стала не альтернативою традиційним методам перекладу дипломатичних ресурсів – а єдиною можливим шляхом перекладацької активності.

Огляд літератури. У науковому просторі тематика використання елементів цифровізації все частіше займає основні місця для дискусій. ІКТ-кластер поступово інтегрується до дипломатичної активності, потребуючи теоретико-методологічного та практично-орієнтованого обґрунтування в науковій літературі. Цифровізація як елемент, який активно застосовується при перекладі

дипломатичних текстів є вузькоспеціалізованою тематикою в науково-практичному дискурсі, тому актуальність дослідження та потреба в наукових дослідженнях такого характеру не викликає сумнівів.

Якщо ж розглядати загальну характеристику використання ІКТ-активності в дипломатичній практиці, то важливими для аналізу загальної картини цифровізації дипломатії є дослідження Мірошніченко¹ та ін., в якому розкривається цілісна характеристика концепту “цифрова дипломатія”. Карпенко та ін.² вказують на потребу формування цифрової дипломатії як сучасного соціального конструкта публічної міжнародної чи міждержавної діяльності.

Єфремова та ін.³ здійснили дослідження ролі цифровізації в дипломатії за умов пандемії COVID-19, що дало можливість простежити природу та сутність цифрового простору як альтернативного середовища в дипломатичній активності.

У дослідженні Шевченко⁴ зазначається вплив цифровізації на дипломатію як кластер публічної державної політики, що покладає ще більшу відповідальність при використанні інформаційно-технологічних інструментів при дипломатичному перекладі. Шелемба та ін.⁵ також відзначає важливість використання цифрового простору (мережі INTERNET, соціальних мереж, онлайн-платформ), водночас застерігаючи від надмірності використання таких ресурсів та збереження традиційної парадигми дипломатичної роботи.

Sevin & Manor⁶ наголошують на зростанні ролі цифрових медіа, які використовують перекладені дипломатичні тексти не лише задля їхнього поширення чи трансляції, а й для аналізу формату та змісту. Такі реалії лише збільшують відповідальність під час використання ІКТ-ресурсів для ведення дипломатичної активності, зокрема при перекладі дипломатичних текстів.

Методологія дослідження. Методологія дослідження переважно орієнтується на загальнонаукові методи аналізу (структурного та порівняльного), моделювання та систематизації даних, які дозволяють дослідити результати перекладацької діяльності. Використовуються методи науково-лінгвістичного характеру, завдяки яким здійснюється аналіз вузькоспеціалізованих аспектів перекладу текстів дипломатичного характеру. Синергетичний підхід дозволяє корелювати фундаментальні елементи

дипломатичного формату з інноваційними засобами цифровізації.

Серед спеціальних методів, які використовувалися в дослідженні, відзначимо застосування критеріїв тематичної приналежності при аналізі впливу соціокультурних факторів на інноваційні перспективи дипломатичного розвитку⁷. Новими методологічними орієнтирами в системі перекладацької діяльності, зумовленими цифровізацією є орієнтованість на “практику навчання в нових середовищах, керованих великими даними, що ґрунтуються на двох моментах: навчання машин і підштовхування людських рішень через цифрові архітектури вибору”⁸.

Мета наукової розвідки полягає у кореляції інноваційних елементів цифровізації з традиційними дипломатичними нормами перекладу текстів. Дотримання балансу між динамічністю та фундаментальністю дипломатичного простору сприяє формуванню ефективних практик дипломатичної активності. Основними завданнями наукової розвідки постають проблеми позиціонування цифровізації в теоретико-світоглядній частині дипломатико-лінгвістичної парадигми та в практично-орієнтованій дипломатичній роботі. Визначення ролі та статусу цифровізації в удосконаленні дипломатичної активності є ключовим завданням зовнішньополітичних стратегій країн чи міжнародних організацій.

Результати. Соціокультурне середовище визначає принципи розвитку у всіх сферах діяльності суспільства. Дипломатія завжди відзначалася консервативністю та традиційністю в світоглядних парадигмах. Вказана традиційність дозволяла зберігати цільове призначення дипломатичної діяльності за складних та несприятливих політичних умов. Водночас глобальною тенденцією сучасності є цифровізація суспільства, яка тотально виявляється повсюди. Зокрема, Giannini & Bowen⁹ демонструють трансформації мистецтва, спрочинені цифровізацією. Такі дослідження сприяють розумінню природи застосування цифровізації в різних сферах суспільної активності. Зокрема, наведений приклад вказує на те, що ті аспекти мистецтва, які втрачали актуальність та цікавість у шанувальників, отримали нові перспективи в цифровому вимірі. Аналогічний принцип можна інтерпретувати і в дипломатії, оскільки цифровізація може активізувати застарілі кластери, вносячи до них елемент новизни та актуальності. Переклади

¹ Miroshnychenko T., Fedorova H. “Tsyfrova dyplomatiia yak suchasnyi komunikatsiinyi instrument mizhnarodnykh vidnosyn” [Digital diplomacy as a modern communication tool of international relations], *Naukovo-teoretychnyi almanakh Hrani*, 2022, Vol. 24, P. 58-65 [in Ukrainian].

² Karpenko O., Rybchenko A. “Formuvannia sotsialno-instytutsiinoho konstruktivnoho tsyfrovoy dyplomatii” [Formation of the social and institutional construct of digital diplomacy], *Bulletin of the NAPA. Series “Public Administration”*, 2020, Vol. 2, P. 5-9 [in Ukrainian].

³ Yefremova K., Naumova K., Mishanchuk A. “Osoblyvosti vykorystannia tsyfrovoy dyplomatii v umovakh pandemii: problemy i perspektyvy rozvytku” [Peculiarities of using digital diplomacy in pandemic conditions: problems and development prospects], *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*, 2021, Vol. 2 [in Ukrainian].

⁴ Shevchenko L. “Nova Publichna dyplomatiia v konteksti publichnoho upravlinnia” [New public diplomacy in the context of public administration], *Ekonomichnyi visnyk. Serii: finansy, oblik, opodatkuvannia*, 2021, Vol. 7 [in Ukrainian].

⁵ Shelemba M., Symchera M. “Digital communications and trends in Ukraine: achievements and opportunities”, *Politykus*, 2020, Vol. 6 [in English].

⁶ Sevin E., Manor I. “From Embassy Ties to Twitter Links: Comparing Offline and Online Diplomatic Networks”, *Policy & Internet*, 2019, Vol. 11, P. 324-343 [in English].

⁷ Fernández-Batanero J., Montenegro-Rueda M., Fernández-Cerero J., García-Martínez, I. “Digital competences for teacher professional development. Systematic review”, *European Journal of Teacher Education*, 2022, Vol. 45, P. 513-531 [in English].

⁸ Knox J., Williamson B., Bayne S. “Machine behaviourism: future visions of learning and datafication across humans and digital technologies”, *Learning, Media and Technology*, 2020, Vol. 45, P. 31-45 [in English].

⁹ Giannini T., Bowen J. “Digital Culture”, 2019, Springer, Cham [in English].

дипломатичних текстів також можна віднести до елементів, які потребують беззаперечної точності виконання, водночас маючи скриті сенси, подвійне трактування, культурно-історичні підтексти, “читання між рядків” тощо. Багатовікова майстерність дипломатичних служб дозволяла враховувати ці моменти, проте з використанням інформаційно-комунікативних технологій відбулися кардинальні зміни:

з одного боку, дипломатична інформація стала більш доступною, що дозволяє аналізувати її ґрунтовніше більшою кількістю учасників чи читачів;

з іншого боку, цифровізація допомагає завуалювати бажані підтексти, що спрощує роботу дипломатів, надаючи їм додаткових можливостей для ведення професійної активності.

Budiman et al¹⁰. наголошують, що цифровізація повинна узгоджуватись з контекстом соціального життя. “Практично необмежений доступ до освітніх технологій призвів до гарячих суперечок щодо наслідків, які вони мають для майбутнього”¹¹. Цифрові технології спроможні зруйнувати будь-яку організаційну структуру в

сучасному світі¹³. Але якщо для політичних, економічних, соціальних чи навіть культурних структур така трансформація є життєво необхідною для подальшого розвитку, то дипломатична сфера не може дозволити собі подібних перетворень. Руйнування традиційної системи призводить до її неіснуючості на деякий час або ж існування в інерційному вимірі. Виробничі чи фінансові сегменти мають можливість функціонувати в такому режимі, очікуючи результатів “руйнівної трансформації” та народження нової парадигми. Дипломатія потребує постійної активації цільового та практично-орієнтованого кластерів. Тому ключові складники дипломатичної роботи все ж повинні зберігати пріоритетність фундаментальності та системності. Це стосується як людиновимірною фактора (дипломатичні кадри), так і практично-орієнтованих елементів (у нашому випадку – перекладацької діяльності).

У дослідженні важливе місце посідає питання безпосереднього застосування цифрового потенціалу в дипломатичній роботі в цілому та в проблемах перекладу дипломатичних текстів зокрема (див. табл. 1).

Табл. 1

Елементи цифровізації дипломатичних текстів

Практичне застосування ІКТ при перекладі дипломатичних текстів	Результати цифровізації перекладацької діяльності
1. Переклад дипломатичних текстів з використанням цифрових ресурсів (онлайн-перекладачі, онлайн-словники, дипломатичні цифрові ресурси).	1. Оперування великими даними, комп’ютерними алгоритмами грамотності та іншими цифровими інструментами удосконалює роботу перекладачів
2. Трансляція та поширення перекладу дипломатичних текстів на цифрових платформах (повідомлення в соціальних мережах включно з коментарями)	2. Поява можливостей зворотного зв’язку та блискавичної реакції з боку аудиторії, на яку поширюється дипломатична інформація (в тому числі й перекладена)
3. Використання ІКТ задля формування кластера цифрової дипломатії (як нового складника дипломатичної активності)	3. Формування цілісної парадигми дипломатичної активності, включаючи синергію міжнародної роботи, які забезпечує швидкий та якісний переклад дипломатичних текстів.

Джерело: власна розробка автора.

Враховуючи потенційні ризики, які можуть актуалізуватися внаслідок використання інформаційно-цифрових технологій перекладу дипломатичних матеріалів, міністерства закордонних справ (МЗС) і посольства повинні бути готовими боротися з дезінформацією та пропагандою, якщо вони хочуть ефективно практикувати публічну дипломатію в Інтернеті¹³.

Яскравим прикладом того, як цифровізація відкриває нові підходи до публічної дипломатії є діяльність Команди цифрових комунікацій США (DOT), яка спрямована на безпосереднє спілкування з громадянами Близького Сходу шляхом розміщення повідомлень про зовнішню політику США на інтернет-форумах¹⁴. Практично забезпечується реалізація прагнень до більш інтерактивного та індивідуального підходу до міжнародних зв’язків. Проблема перекладу у цьому контексті виступає однією з провідних, оскільки вона забезпечує ефект розуміння та порозуміння між суб’єктами дипломатичної комунікації.

Важливість цифрових інструментів підвищується в культурно-історичному розумінні через те, за допомогою цих інструментів реалізуються сподівання на підвищення рівня ефективності дипломатичної роботи. Якщо звзвучити це питання до перекладу текстів, то цифровізація забезпечує швидкість, якість та доступність перекладених матеріалів дипломатичного характеру. Цифровізація стрімко завойовує позиції актуальності та затребуваності в усіх сферах. Відтак, аспект перекладу дипломатичних матеріалів опинився перед дилемою: збереження традиційності чи інноваційний розвиток. Вказана дилема пронизана суперечностями, оскільки культурні реалії на теоретико-світоглядному рівні передбачають сталість дипломатичної роботи (у нашому випадку – перекладацької діяльності) з традиційними стратегіями розвитку, а в практичному житті вимагають динамічності, яку здатна забезпечити лише інноваційність. Відтак, наразі актуалізуються різні стратегії позиціонування інноваційних елементів, зокрема цифровізації в традиційному дипломатичному середовищі (див. рис. 1).

¹⁰ Budiman A., Samani M., Setyawan W., Nurdyansyah “The Development of Direct-Contextual Learning: A New Model on Higher Education”, *International Journal of Higher Education*, 2021, Vol. 10, P. 15-26 [in English].

¹¹ Ugur N. “Digitalization in higher education: A qualitative approach”, *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES)*, 2020, Vol. 4, P. 18-25 [In English].

¹² Kane G. “The Technology Fallacy”, *Research-Technology Management*, 2019, Vol. 62, P. 44-49 [in English].

¹³ Manor I., Bjola C. “Public Diplomacy in the Age of ‘Post-reality’”, *Palgrave Macmillan Series in Global Public Diplomacy*, 2019, Palgrave Macmillan, Cham [in English].

¹⁴ Khatib L., Dutton W., Thelwall M. “Public Diplomacy 2.0: A Case Study of the US Digital Outreach Team”, *The Middle East Journal*, 2021, Vol. 66 [in English].

ІКТ-ресурси як допоміжний елемент
перекладацької діяльності

цифровий арсенал як
альтернативний спосіб перекладу

цифрова дипломатія як якісно нова
цілісна система

Рис. 1. Стратегії позиціонування інноваційних принципів цифровізації в проблемі перекладу дипломатичних матеріалів.

Джерело: власна розробка автора.

Нові орієнтири концепту цифрової дипломатії доволі активно обговорюються в науковому дискурсі. “Оскільки дані швидко стають “новою нафтою”, можливості для розвитку публічної дипломатії як сфери практики є реальними та кардинальними. Спираючись на дослідження соціальної інформатики, формується наше розуміння того, як цифрові технології формують контекст, у якому діє публічна дипломатія, змінюючи засоби публічної комунікації, стираючи межі між зовнішніми та внутрішніми справами та надаючи нові можливості новим акторам. Незважаючи на неминучі виклики, майбутнє публічної дипломатії в епоху цифрових технологій залишається світлим, оскільки цифрові технології створюють величезні можливості для громадської дипломатії для побудови міцніших, різноманітніших і міцніших мостів між офлайн- та онлайн-спільнотами”¹⁵.

Hvelplund¹⁶, досліджуючи практичну ефективність онлайн-перекладачів відзначив, що при використанні цифрових інструментів суттєво збільшується когнітивне навантаження на суб’єкта діяльності. Відтак, постає питання щодо переоцінки ефективності цифровізації на практично-орієнтованому рівні.

“Безкоштовна доступність онлайн-машинного перекладу (OMT) в Інтернеті через комп’ютери, планшети та смартфони робить його зручним для використання. Ми усвідомлюємо той факт, що ця технологія, що розвивається, не була розроблена з урахуванням вивчення мови і, як наслідок, має обмежені поточні можливості залежно від мовної пари, мовного напрямку, жанру тощо”¹⁷.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, соціокультурні особливості можуть мати кардинально протилежний вплив на рівень впровадження цифрових елементів до сфери дипломатії. Якщо спільнота готова ментально та економічно до стрімких та прогресивних вимірів розвитку, то цифровізація дипломатичної діяльності відбувається

ініціативно та швидко демонструє ефективність та затребуваність. Коли ж спільнота через культурно-історичні причини орієнтована на традиційність та консервативність розвитку або ж не спроможна економічно підтримувати прогресивні тенденції, то такі реалії постають бар’єрами для інноваційних трансформацій.

При впровадженні цифрових технологій культурно-освітній простір актуалізує декілька форматів узгодження інноваційності та традиційності освіти: інтеграційний, адаптаційний, альтернативний, трансформаційний, видозмінюючий. Проблема перекладів дипломатичних матеріалів ускладнюється подвійними (прихованими) сенсами, які характерні для такого типу інформації. Відтак, цифровий сегмент позиціонується як допоміжний елемент чи альтернатива традиційним моделям перекладу, використовуючи широкий спектр цифрових інструментів: онлайн-перекладачі, штучний інтелект, інтерактивні словники тощо.

Куделько Зоя – кандидат філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри сучасних іноземних мов та перекладу факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. В науковому доробку автора – 50 надрукованих праць, 2 монографії у співавторстві, 2 термінологічних словники у співавторстві. Коло наукових інтересів: термінологія, лексикографія, перекладознавство.

Kudelko Zoya – PhD in Philology, Associate Professor, Head of the Department of Modern Foreign Languages and Translation Studies of the Faculty of History, Political Science and International Studies of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. In the scientific heritage of the author – 50 published works, 2 co-authored monograph, 2 co-authored terminological dictionaries. Research interests: Terminology, Lexicology, Translation Studies.

Received: 21.05.2023

Advance Access Published: June, 2023

© Z. Kudelko, 2023

¹⁵ Bjola C., Cassidy J., Manor I. “Public Diplomacy in the Digital Age”, *The Hague Journal of Diplomacy*, 2019, Vol. 14, P. 83-101 [in English].

¹⁶ Hvelplund K. “Translators’ Use of Digital Resources during Translation”, *HERMES – Journal of Language and Communication in Business*, 2017, Vol. 56, P. 71–87 [in English].

¹⁷ Niño A. “Exploring the use of online machine translation for independent language learning”, *Research in Learning Technology*, 2020, Vol. 28 [in English].